

Mieczysław Adamowicz, Magdalena Anna Zwolińska-Ligaj

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI INNOWACYJNEJ NA PRZYKŁADZIE PRZEDSIĘBIORSTW Z REGIONÓW PERYFERYJNYCH

*FINANCING INNOVATION ACTIVITY BASED ON THE EXAMPLE OF ENTERPRISES FROM
PERIPHERAL REGIONS*

Słowa kluczowe: nakłady na innowacje, źródła finansowania innowacji, bariery innowacyjności

Key words: financial outlays on innovation, sources of innovation financing, barriers to innovation

JEL codes: R11, O31

Abstrakt. Celem pracy jest charakterystyka skali, źródeł finansowania i przeznaczenia nakładów finansowych na działalność innowacyjną w badanych przedsiębiorstwach zlokalizowanych na terenie dwóch powiatów regionu wykazującego cechy peryferyjności oraz określenie najważniejszych barier tej aktywności. Pracę oparto na wynikach badań sondażowych z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu, zrealizowanych na terenie badanych powiatów województwa lubelskiego w 2015 roku. Obejmowały one okres 2010-2014. Materiał badawczy stanowiło 147 wywiadów z przedsiębiorcami. Wykazano, że wydatki ukierunkowane na zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw dokonywane były rzadko i przeznaczone były głównie na wzmocnienie ich potencjału materialnego. Przedsiębiorcy finansowali działalność innowacyjną niemal wyłącznie ze środków własnych. Przedsiębiorcy w większości dostrzegali występowanie barier działalności innowacyjnej. Bariery dotyczyły głównie ograniczonych możliwości związanych z zapewnieniem jej finansowania oraz poziomu kosztów wdrażania innowacji – ocenianego jako wysoki.

Wstęp

Regiony peryferyjne charakteryzują się trudnymi warunkami funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw. Pobudzanie innowacyjności przedsiębiorstw w tych specyficznych warunkach jest postrzegane jako podstawowy, ale trudny do uruchomienia czynnik rozwoju gospodarczego. W literaturze przedmiotu podejmowany jest głównie wątek licznych barier i niewielkiej skali innowacyjności przedsiębiorstw zlokalizowanych w regionach peryferyjnych, chociaż odnaleźć można także przykłady sukcesów w tym obszarze [np. Varis, Littunen 2012, North, Smallbone 2000].

W regionach peryferyjnych aktywność innowacyjną przedsiębiorstw ograniczają głównie: utrudniony dostęp do wiedzy, znaczne koszty działalności innowacyjnej oraz poziom zadłużenia [Coronado i in. 2008], innowacje zaś przybierają przeważnie formę innowacji inkrementalnych, opartych na wiedzy i doświadczeniu. Innowacje radykalne, wymagające współpracy z różnorodnymi instytucjami i pozyskiwania wiedzy spoza regionu są trudne do osiągnięcia [Isaksen, Karlsen 2016]. Specyfika ta jest obserwowana również w badanym regionie lubelskim [Kijek, Matras-Bolibok 2013], w którym wśród najważniejszych barier działalności gospodarczej przedsiębiorcy wskazywali wysokie koszty działalności bieżącej i inwestycji rozwojowych oraz natężenie konkurencji w branży [Zwolińska-Ligaj 2015].

Wśród uwarunkowań aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw w regionach peryferyjnych ważne miejsce zajmują czynniki związane z jej finansowaniem, w tym z dostępem do zewnętrznych źródeł finansowania. Przedsiębiorstwa te wykazują znaczne zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne, a jednocześnie są narażone na duże ryzyko odmowy finansowania. Ryzyko to wynika z asymetrii informacyjnej będącej konsekwencją lokalizacji przedsiębiorstw i postrzegania ich jako nieatrakcyjnych dla kredytodawców, przy czym technologie informacyjne

i komunikacyjne mogą mieć znaczenie w zwiększaniu szans na pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania [Lee, Brown 2017, Felsenstein, Fleischer 2002]. Powyższe problemy implikują potrzebę publicznego wsparcia finansowego szczególnie mniejszych przedsiębiorstw, o krótkim stażu rynkowym [Serrasqueiro, Caetano 2015]. Jednocześnie podkreślić można znaczenie dla działań proinnowacyjnych lokalnych uwarunkowań innowacyjności, w tym aktywności samorządów gmin oraz tradycyjnych, twardych czynników lokalizacji oraz warunków w zakresie oferty instytucji otoczenia przedsiębiorczości [Adamowicz, Zwolińska-Ligaj 2017, Zwolińska-Ligaj, Adamowicz 2017].

W województwie lubelskim prowadzone były badania nad innowacyjnością przedsiębiorstw przez innych autorów. Badany region na tle innych regionów Polski charakteryzuje się wysokim udziałem przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, aktywnych innowacyjnie w zakresie wdrażania innowacji produktowych i procesowych (w latach 2012-2014 – odpowiednio: 21,9 i 18,3%) [GUS 2015]. W strukturze nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych dominowały nakłady na środki trwałe. Ich uzupełnieniem były zakupy wiedzy ze źródeł zewnętrznych oraz w niewielkim wymiarze – nakłady na działalność B+R. Natomiast przedsiębiorstwa usługowe charakteryzowały się wyraźnie wyższym udziałem nakładów na działalność B+R oraz znikomym udziałem nakładów na zakup wiedzy ze źródeł zewnętrznych [Kijek, Matras-Bolibok 2013].

W badanym regionie głównym źródłem nakładów na innowacje w przedsiębiorstwach był kapitał własny przedsiębiorstw. Uzupełniające źródło stanowiły kredyty bankowe oraz programy współfinansowane ze środków Unii Europejskiej (UE). Rzadkie było wykorzystanie takich źródeł, jak programy finansowane ze środków krajowych, leasing czy fundusze poręczeniowe. Taka struktura źródeł finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw implikuje konieczność zwiększenia udziału finansowania zewnętrznego, w tym aktywizacji wykorzystania funduszy europejskich [Thlon 2014, Kijek, Matras-Bolibok 2013, Ratajczak, Mądra 2008].

Pomimo dostrzeganego na obszarze województwa lubelskiego postępującego poszerzania możliwości wyboru form finansowania rozwoju przedsiębiorstw w ostatnim okresie, najważniejszą formą finansowania inwestycji i bieżącej działalności w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) są kredyty bankowe. Istnieje jednocześnie potrzeba zwiększenia liczby i wartości poręczeń i pożyczek udzielanych przez fundusze pożyczkowe i poręczeniowe [Kamieńska 2011, s. 55 i 58, Płoszaj 2012, s. 30-31].

Celem pracy jest charakterystyka skali, źródeł finansowania i przeznaczenia nakładów finansowych na działalność innowacyjną w badanych przedsiębiorstwach zlokalizowanych na terenie regionu wykazującego cechy peryferyjności, a także określenie najważniejszych barier tej aktywności.

Material i metodyka badań

Badania zrealizowano na terenie dwóch powiatów województwa lubelskiego – puławskiego¹, zaliczonego do obszarów potencjalnego wzrostu oraz powiatu białskiego –zagrożonych stagnacją². W każdym z powiatów do badań wytypowano siedem samorządów gmin, z uwzględnieniem ich stopnia rozwoju oraz specyfiki, którą określają typ jednostki, zróżnicowanie położenia na obszarze powiatu oraz charakter gospodarki. W badanych gminach³ na podstawie rejestru REGON wytypowano do badań od 10 do 15 przedsiębiorstw kierując się typem gminy, liczbą

¹ Publikację sfinansowano ze środków na działalność statutową Katedry Ekonomii i Zarządzania PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.

² Na podstawie badań zrealizowanych z ramach projektu systemowego „Kapitał Intelktualny Lubelszczyzny 2010-2013” realizowany w ramach programu operacyjnego „Kapitał Ludzki”, priorytet VIII „Regionalne kadry gospodarki”, działanie 8.2. „Transfer wiedzy”, poddziałanie 8.2.2. „Regionalne strategie innowacji”, www.kil.lubelskie.pl.

³ W powiecie białskim: miasta Międzyrzec Podlaski i Terespol oraz gminy wiejskie: Terespol, Wisznice, Tucznia, Drelów i Konstantynów; w powiecie puławskim: miasto Puławy, gminy wiejsko-miejskie: Kazimierz Dolny i Nałęczów oraz gminy wiejskie: Baranów, Janowiec, Wąwolnica, Kurów.

podmiotów gospodarczych w gminie ogółem, odzwierciedleniem w próbie struktury branżowej podmiotów gospodarczych w gminie oraz typując do badań podmioty o największym poziomie zatrudnienia. W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu skierowanego do właścicieli (lub menedżerów) przedsiębiorstw. Zrealizowano łącznie 147 wywiadów, w tym 80 w powiecie białskim i 67 w powiecie puławskim. Badania przeprowadzono w okresie 1 lipca – 10 sierpnia 2015 roku. Obejmowały one okres 2010-2014.

Badane przedsiębiorstwa reprezentowały najczęściej sektor usług, w tym takie branże, jak: handel hurtowy i detaliczny i naprawy (18,4%), działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (11,6%), transport i gospodarka magazynowa (6,1%), pozostałe usługi (22,4%). W sektorze przetwórstwa przemysłowego i budownictwa funkcjonowało odpowiednio: 6,1 i 15,6% podmiotów. Przedsiębiorstwa, w których w pełnym wymiarze godzin pracowało do 9 osób stanowiły 62,3% próby, natomiast od 9 do 49 osób – 35,0%.

Wyniki badań opracowano przy użyciu pakietu statystycznego Statistica 10. Wykorzystano wybrane elementy statystyki opisowej, analizę grupowania metodą k-średnich, nieparametryczny test U Manna-Whitney'a oraz współczynnik korelacji porządku rang Spearmana.

Wyniki badań

Aktywność innowacyjną w badanej grupie przedsiębiorstw ocenić należy jako niewielką. Tylko w przypadku 16,3% podmiotów w okresie 2010-2014 wdrożono co najmniej jedną innowację, a poniesienie kosztów działalności innowacyjnej w badanym okresie zadeklarowało 45 przedsiębiorców stanowiących 30,6% ogółu badanych. W przypadku ponad połowy przedsiębiorstw nie przekroczyły one wartości 50 000 zł.

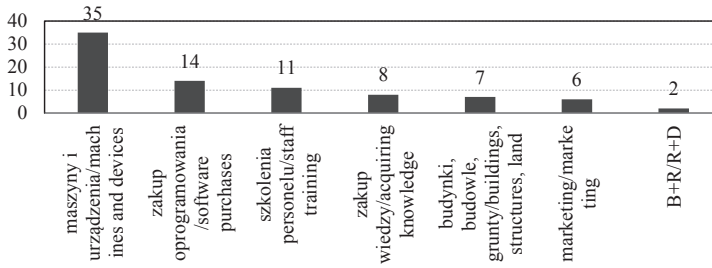
Nakłady finansowe na innowacje w okresie 2012-2014 częściej występowały w przypadku przedsiębiorstw, których zarządzający dostrzegli rozwój przedsiębiorstwa. W przypadku 42,4% podmiotów z tej grupy poniesiono koszty innowacji, a w grupie przedsiębiorców niedostrzegających rozwoju – tylko 16,2%.

Finansowanie działalności innowacyjnej najczęściej dotyczyło przedsiębiorstw funkcjonujących na ponadregionalnych rynkach (37,2%). W przypadku przedsiębiorstw operujących na rynkach lokalnych i regionalnych rzadziej ponoszone były koszty działalności innowacyjnej (odpowiednio 32,4% i regionalnych 17,9%).

Wykonany nieparametryczny test U Manna-Whitney'a wykazał, że ponoszenie kosztów działalności innowacyjnej wiązało się z dostrzeganiem w większym stopniu rozwoju przedsiębiorstwa w ostatnich trzech latach przed badaniem ($U = 94$, $p = 0,002$). Statystycznych istotnie różnic pomiędzy grupą przedsiębiorstw, które poniosły w badanym okresie nakłady finansowe na działalność innowacyjną oraz pozostałych nie wykazano natomiast w przypadku takich cech, jak liczba zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin ($U = 38$, $p = 0,965$), geograficzny zasięg działalności przedsiębiorstwa ($U = 463,5$, $p = 0,669$), ocena bieżącej sytuacji ekonomiczno-finansowej firmy ($U = 1413$, $p = 0,139$) oraz ocena aktywności innowacyjnej przedsiębiorstwa na tle przedsiębiorstw konkurencyjnych ($U = 120$, $p = 1,00$).

Nakłady finansowe na działalność innowacyjną w okresie 2010-2014 przeznaczano głównie na zakup maszyn i urządzeń. Dodatkowo przedsiębiorcy dokonywali zakupów oprogramowania oraz wydatkowali środki finansowe na szkolenia personelu. Rzadziej nakłady finansowe przeznaczano na zakup wiedzy, budynków, budowli czy gruntów oraz aktywność marketingową. Tylko w przypadku dwóch podmiotów zadeklarowano poniesienie kosztów działań z obszaru B+R (rys. 1).

W celu wyznaczenia typów struktur rodzajowych wydatkowanych środków na działalność innowacyjną wykorzystano grupowanie metodą k-średnich. Zastosowano opcję wyboru obserwacji, aby zmaksymalizować odległości skupień i utworzono 4 skupienia, w możliwie największym stopniu różniące się od siebie. Wartości F wskazują, że głównymi kryteriami przypisania obiektów do skupień były zmienne: udział nakładów na budynki, budowle, grunty ($F = 116,1$),

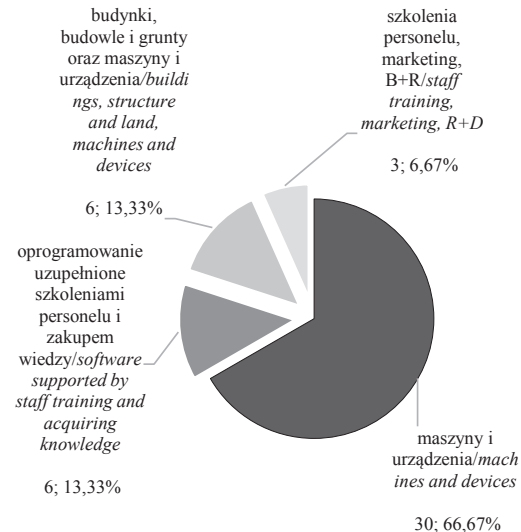

* Rodzaje nakładów przyjęto za [GUS 2015]/Types of investment were considered by [GUS 2015]

Rysunek 1. Liczba przedsiębiorstw, w których poniesiono nakłady finansowe na działalność innowacyjną według rodzaju wydatków*

Figure 1. The number of enterprises in which financial outlays were incurred for innovative activities by type of expenditures

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań
Source: own study based on empirical research

Rysunek 2. Struktura przedsiębiorstw, w których poniesiono nakłady finansowe na działalność innowacyjną według udziału poszczególnych rodzajów wydatków w ogóle wydatków na cele innowacyjne w okresie 2010-2014

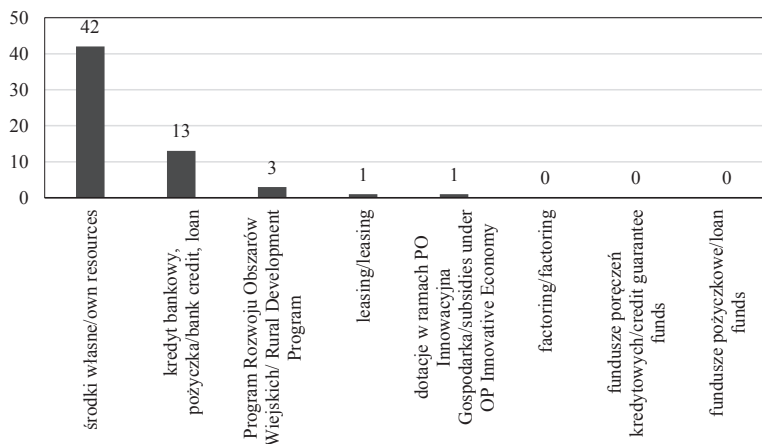
Figure 2. Structure of enterprises in which financial outlays for innovative activity were incurred, by share of particular types of expenditures in total expenditures for innovative purposes in the period 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań
Source: own study based on empirical research

W celu wyznaczenia typów struktur źródeł finansowania wydatków na działalność innowacyjną z wykorzystaniem grupowania metodą k-średnich utworzono 3 skupienia z opcją wyboru obserwacji tak, aby zmaksymalizować odległości skupień. Wartości F wskazują, że głównymi kryteriami przy-

maszyny i urządzenia ($F = 76,1$) oraz na zakup oprogramowania ($F = 53,5$) w ogóle wydatków na cele innowacyjne. W największej grupie przedsiębiorstw przeznaczano niemal wszystkie środki na zakup maszyn i urządzeń (średnia = 90,6, odchylenie standardowe = 17,3). W przypadku pozostałych przedsiębiorstw dokonano wydatków o charakterze niematerialnym obejmujących zakup oprogramowania (śr. = 70,0, o.s. = 23,7), uzupełnionych o wydatki na szkolenia personelu (śr. = 8,3, o.s. = 9,8) i zakup wiedzy (śr. = 20,0, o.s. = 28,9) oraz w mniej licznej grupie – wydatków mających na celu rozwój zasobów materialnych, na które składają się budynki, budowle i grunty (śr. = 58,3, o.s. = 20,4) oraz maszyny i urządzenia (śr. = 38,3, o.s. = 20,4). Trzy podmioty dokonały wydatków na rozwój personelu, marketing lub B+R. (rys. 2).

Przedsiębiorcy dokonujący wydatków na działalność innowacyjną w okresie 2010-2014 wykorzystywali najczęściej wewnętrzne źródła ich finansowania, a zewnętrzne źródła ograniczały się do kredytu bankowego lub pożyczki. Tylko cztery podmioty korzystały z funduszy UE przy finansowaniu aktywności innowacyjnej (rys. 3).

Rysunek 3. Liczba przedsiębiorstw, w których poniesiono nakłady finansowe na działalność innowacyjną według wykorzystanych źródeł finansowania wydatków na działalność innowacyjną

Figure 3. The number of enterprises in which financial outlays were incurred for innovative activities according to the sources used to finance expenditure on innovative activities

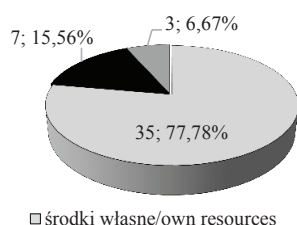
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań

Source: own study based on empirical research

pisania obiektów do skupień były zmienne opisujące udziały następujących źródeł finansowania w wydatkach przedsiębiorstw na cele innowacyjne ogółem: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich – PROW ($F = 249,6$), kredyt bankowy, pożyczka ($F = 123,5$) oraz środki własne ($F = 90,7$).

Najliczniejszą grupę podmiotów stanowiły te finansujące działalność niemal wyłącznie ze środków własnych ($\bar{x} = 95,1$, o.s. = 14,4). Nieliczne były przedsiębiorstwa opierające finansowanie na źródłach zewnętrznych – kredytach bankowych i pożyczkach ($\bar{x} = 74,3$, o.s. = 25,1) uzupełnianych środkami własnymi ($\bar{x} = 18,9$, o.s. = 23,9). W ich przypadku tylko jeden podmiot korzystał z leasingu. Trzy przedsiębiorstwa korzystały z PROW ($\bar{x} = 73,3$, o.s. = 25,2), uzupełnionego o środki własne ($\bar{x} = 13,3$, o.s. = 15,3), kredyt bankowy i/lub pożyczkę ($\bar{x} = 13,3$, o.s. = 23,1) (rys. 4).

Finansowanie aktywności innowacyjnej głównie z wykorzystaniem źródeł wewnętrznych powiązane było z potencjałem przedsiębiorstwa, określonym wielkością zatrudnienia. Udział środków własnych w finansowaniu aktywności innowacyjnej był bowiem ujemnie skorelowa-

Rysunek 4. Struktura przedsiębiorstw, które poniosły nakłady finansowe na działalność innowacyjną według typów struktur źródeł finansowania wydatków na działalność innowacyjną

Figure 4. Structure of enterprises that have incurred financial outlays for innovative activities by types of structures of sources of financing

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań

Source: own study based on empirical research

□ środki własne/own resources

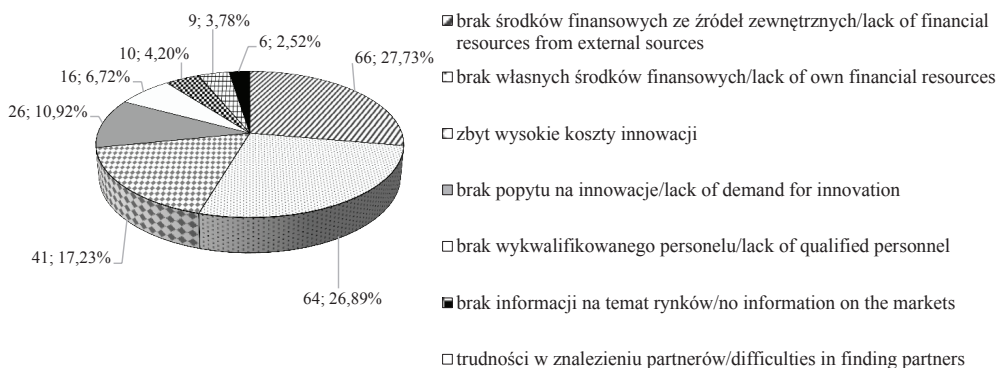
■ kredyt bankowy/pożyczka i leasing uzupełnione środkami własnymi/bank credit, loan/loan and leasing supported by own resources

▣ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich uzupełniony środkami własnymi i kredytem bankowym/pożyczką/Rural Development Program supported by own resources and bank credit/loan

ny (korelacja przeciętna) z liczbą zatrudnionych w przedsiębiorstwie (R Spearmana = $-0,347$, $p < 0,05$). Stwierdzono brak istotnych statystycznie korelacji udziału środków własnych w finansowaniu aktywności innowacyjnej w przypadku geograficznego zasięgu działalności przedsiębiorstwa, oceny obecnej sytuacji ekonomiczno-finansowej firmy, stanu rozwoju przedsiębiorstwa w ostatnich 3 latach od badania oraz oceny stanu aktywności innowacyjnej przedsiębiorstwa na tle przedsiębiorstw konkurencyjnych.

Nieznacząca skala innowacyjności w badanej grupie przedsiębiorstw oraz opieranie jej finansowania głównie o wewnętrzne źródła wskazuje na istnienie różnego typu barier w aktywności innowacyjnej. Badania wskazują, że zdecydowana większość przedsiębiorców (77,6%) dostrzegała występowanie barier działalności innowacyjnej. Wśród wymienianych barier przeważały te o charakterze finansowym, w tym brak dostępności środków finansowych ze źródeł zewnętrznych oraz brak własnych środków finansowych i powiązane z nimi wysokie koszty wdrażania innowacji. Ustalenia te są zbieżne z wynikami badań ogólnopolskich [GUS 2015], gdzie wśród dwóch najważniejszych barier wprowadzania innowacji wskazano brak możliwości finansowania innowacji ze źródeł wewnętrznych i zewnętrznych. Jako bariery o mniejszym znaczeniu, określić można te związane z szeroko rozumianą dostępnością wiedzy niezbędnej do wdrażania procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwach, brak popytu na innowacje oraz trudności w znalezieniu partnerów (rys. 5).

W grupie przedsiębiorstw, w których w badanym okresie poniesiono koszty działalności innowacyjnej brak barier odnotowało 17,8% przedsiębiorców, natomiast w pozostałych – 23,5% badanych. Przedsiębiorcy, którzy wykorzystywali niemal wyłącznie wewnętrzne źródła finansowania aktywności innowacyjnej (90% i większy udział w finansowaniu) częściej niż w przypadku pozostałych, o bardziej zdywersyfikowanej strukturze źródeł finansowania, dostrzegali istnienie barier działalności innowacyjnej (odpowiednio: 94,2% względem 82,6% badanych). W odniesieniu do barier finansowych, brak własnych środków finansowych zgłaszał porównywalny odsetek badanych w obydwu grupach (24,6% względem 26,1%), natomiast brak środków finansowych ze źródeł zewnętrznych był mniej istotny w przypadku grupy przedsiębiorstw opierających finansowanie innowacji na źródłach wewnętrznych (23,2% względem 34,8%). W przypadku tych przedsiębiorstw częściej zgłaszano też takie bariery, jak zbyt wysokie koszty innowacji (14,5% względem 8,7%) oraz brak wykwalifikowanego personelu (10,1% względem 4,3%).

* Rodzaje barier opracowano na podstawie: [GUS 2015]/Types of barriers were developed using [GUS 2015]

Rysunek 5. Bariery aktywności innowacyjnej zgłaszane przez przedsiębiorców*

Figure 5. Barriers to innovative activity reported by entrepreneurs

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań

Source: own study based on empirical research

Podsumowanie i wnioski

Zrealizowane badania z uwagi na ograniczony zakres przestrzenny i podmiotowy prowadzą do sformułowania następujących, wstępnych uogólnień i wniosków:

1. Badani przedsiębiorcy rzadko dokonywali wydatków ukierunkowanych na zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstwa, jednak stwierdzono istnienie pozytywnego związku pomiędzy ponoszeniem kosztów działalności innowacyjnej oraz oceną postępów w procesie rozwoju przedsiębiorstwa. Pobudzanie aktywności innowacyjnej jest więc niewykorzystanym czynnikiem rozwoju zarówno samych przedsiębiorstw, jak i badanego obszaru.
2. Wydatki na działalność innowacyjną przeznaczane były głównie na wzmocnienie potencjału materialnego przedsiębiorstw. Przedsiębiorcy finansowali działalność innowacyjną niemal wyłącznie ze środków własnych, a udział finansowania ze źródeł zewnętrznych zwiększał się wraz ze zwiększaniem skali zatrudnienia. Obserwowana specyfika finansowania aktywności innowacyjnej występowała niezależnie od sytuacji ekonomiczno-finansowej firmy, oceny dynamiki rozwoju przedsiębiorstwa oraz stanu aktywności innowacyjnej przedsiębiorstwa. Dalsze działania na rzecz ułatwiania dostępu przedsiębiorcom do zewnętrznych źródeł finansowania w badanym regionie są zatem uzasadnione. W badanych przedsiębiorstwach w większym zakresie aktywność innowacyjna powinna być ukierunkowana na niematerialny, społeczny wymiar procesu innowacyjnego.
3. Badani przedsiębiorcy w większości dostrzegali występowanie barier działalności innowacyjnej. Zgłaszane bariery dotyczyły głównie problemów związanych z zapewnieniem jej finansowania. Bariera ta ujawniła się silniej w przypadku przedsiębiorstw wykorzystujących zewnętrzne źródła finansowania, co może świadczyć o ich ograniczonej dostępności. Znaczącą barierą był także wysoki poziom kosztów wdrażania innowacji. Ograniczona dostępność wiedzy niezbędnej do wdrażania procesów innowacyjnych, brak popytu na innowacje oraz trudności w znalezieniu partnerów nie stanowiły szczególnych barier innowacyjności.
4. W grupie przedsiębiorstw, w których w badanym okresie poniesiono koszty działalności innowacyjnej dostrzegano w większym stopniu istnienie barier, w tym częściej w przypadku przedsiębiorców, którzy wykorzystywali niemal wyłącznie wewnętrzne źródła finansowania aktywności innowacyjnej. Przedsiębiorstwa te, o mniejszym potencjale ekonomicznym funkcjonują w trudnych warunkach i dotyczą ich liczne bariery aktywności innowacyjnej, jednak ograniczona dostępność środków finansowych ze źródeł zewnętrznych była barierą rzadziej wymienianą w przypadku tej grupy w porównaniu do przedsiębiorstw wykorzystujących zewnętrzne źródła finansowania działalności inwestycyjnej. W przypadku tych przedsiębiorstw, ważniejsze były takie bariery, jak zbyt wysokie koszty innowacji oraz brak wykwalifikowanego personelu.

Literatura/Bibliography

- Adamowicz Mieczysław, Magdalena Zwolińska-Ligaj. 2017. Lokalne czynniki innowacyjności-perspektywa władz lokalnych i przedsiębiorców (Local factors of innovation – the perspective of local authorities and entrepreneurs). *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. Polityki Europejskie, Finanse i Marketing* 18 (67): 7-21.
- Coronado Daniel, Manuel Acosta, Ana Fernández. 2008. Attitudes to innovation in peripheral economic regions. *Research Policy* 37 (6): 1009-1021.
- GUS. 2015. *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2012-2014* (Innovative activities of enterprises in 2012-2014). Warszawa: GUS.
- Felsenstein Daniel, Aliza Fleischer. 2002. Small-scale entrepreneurship and access to capital in peripheral locations: An empirical analysis. *Growth and Change* 33 (2): 196-215.
- Isaksen Arne, James Karlsen. 2016. Innovation in peripheral regions. [In] *Handbook on the geographies of innovation*, ed. Richard Shearmur, Christophe Carrincazeaux, David Doloreux, 277-286. Cheltenham UK, Northampton USA: Edward Elgar Publishing.

- Kamińska Alfreda. 2011. Wpływ instytucji otoczenia biznesu na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w regionie lubelskim (Impact of business environment institutions on the development of small and medium-sized enterprises in the Lublin voivodeship). *Barometr Regionalny* (1) 23: 53-65.
- Kijek Tomasz, Anna Matras-Bolibok. 2013. *Wpływ nakładów na innowacje (działań projektowych, przygotowawczych, nowych procedur itp.) na wdrażanie innowacji oraz trendy/zmiany w nakładach innowacyjnych (w tym sektora rolnego)* (Impact of expenditures on innovations (project activities, preparatory activities, new procedures, etc.) on the implementation of innovation and trends/changes in innovative expenditures (including the agricultural sector). Lublin: KIL.
- Lee Neil, Ross Brown. 2017. Innovation, SMEs and the liability of distance: the demand and supply of bank funding in UK peripheral regions. *Journal of Economic Geography* 17 (1): 233-260, doi: 10.1093/jeg/lbw011.
- North David, David Smallbone. 2000. Innovative activity in SMEs and rural economic development: Some evidence from England. *European Planning Studies* 8 (1): 87-106.
- Płoszaj Adam. 2012. *Instytucje wsparcia biznesu i promowania innowacji w województwie lubelskim* (Institutions supporting business and promoting innovation in the Lublin voivodeship), https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/1235/instytucje_wsparcia_biznesu_i_promowania_innowacji_w_wojewodztwie_lubelskim_fin.pdf?sequence=1.
- Ratajczak Marcin, Magdalena Mądra. 2008. Źródła i bariery finansowania innowacji w sektorze MSP w Polsce (Resources and barriers of the innovation financing in the SME sector in Poland). *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* 69: 43-53.
- Serrasqueiro Zelia, Ana Caetano. 2015. Trade-off Theory versus Pecking Order Theory: capital structure decisions in a peripheral region of Portugal. *Journal of Business Economics and Management* 16 (2): 445-466.
- Thlon Michał. 2014. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw województwa lubelskiego – wyniki badań (Innovative activity of Lubelskie voivodeship enterprises – research results). *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie* 6 (930): 117-130.
- Varis Miika, Hannu Littunen. 2012. SMEs and their peripheral innovation environment: Reflections from a Finnish case. *European Planning Studies* 20 (4): 547-582.
- Zwolińska-Ligaj Magdalena. 2015. *Integracja funkcji gospodarczych i środowiskowych na obszarach przyrodniczo cennych województwa lubelskiego: perspektywa przedsiębiorstw* (Integration of economic and environmental functions in natural valuable areas of the Lubelskie Voivodeship: the perspective of enterprises). Biała Podlaska: Wydawnictwo PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.
- Zwolińska-Ligaj, Magdalena, Mieczysław Adamowicz. 2017. The activity of local self-governments in the area of creating local innovation (based on the example of Lublin counties, Poland). *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings* 44: 226-235.

Summary

The aim of the work is to characterize the scale, sources of financing and the allocation of financial outlays for innovative activities in the surveyed enterprises. The enterprises are located in two counties of the region showing the characteristics of peripherality. The most important barriers to innovative activity were also examined. The work was based on the results of surveys using the interview questionnaire carried out in the examined counties of the Lublin voivodeship. The research material consists of 147 interviews with entrepreneurs. The research were conducted in 2015. They covered the period 2010-2014. The study showed that expenditures aimed at increasing the innovativeness of enterprises were rarely made and were intended mainly to strengthen their material potential. Entrepreneurs financed innovative activity almost exclusively from their own resources. Entrepreneurs mostly noticed the existence of barriers to innovative activity. The barriers mainly concerned limited possibilities of financing the innovative activity and high level of its costs.

Adres do korespondencji

prof. dr hab. Mieczysław Adamowicz (orcid.org/0000-0002-1164-4966)
dr inż. Magdalena Zwolińska-Ligaj (orcid.org/0000-0001-6770-7092)
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
ul. Sidorska 95/97, 21-500 Biała Podlaska
tel. +48 83 344 99 06
e-mail: adamowicz.mieczyslaw@gmail.com
tel. +48 83 344 99 00 w. 263
e-mail: m.zwolinska-ligaj@dydaktyka.pswbp.pl